

اشاره های معرفتی عید قربان

عید قربان و مسائل پیرامون آن در برگزیده اشارات معرفتی می باشد که اهمّ آنان، توجه به توحید و حرکت بسمت خدایی شدن است که این امر محقق نمی شود ...

عید قربان و مسائل پیرامون آن در برگزیده اشارات معرفتی می باشد که اهمّ آنان، توجه به توحید و حرکت بسمت خدایی شدن است که این امر محقق نمی شود مگر با قربانی نمودن نفس خویش و قیام الله نمودن و توجه به مسائل سیاسی از جمله حفظ اّتحاد و توجه به ولایت و امامت.

اشاره های معرفتی عید قربان

اشاره های معرفتی عید قربان

در اسلام دو عید بعنوان عید اسلامی به رسمیت شناخته شده است؛ عید فطر عیدی برای ضیافه الله، و عید قربان عیدی برای لقاء الله؛ اگرچه به صراحت در قرآن از عید قربان و عید فطر نام برده نشده است اما با توجه به تفسیر روایی قرآن از ائمه معصومین (ع) پی به اشاره داشتن بعضی از آیات قرآن بر عید قربان و نماز آن روز می بریم. از جمله این آیات، آیه 185 سوره بقره [1] و آیات 14 و 15 سوره اعلی و آیه 2 سوره کوثر، می باشد. [2]

دو عید بزرگی که یکی از آنان از زمان حضرت ابراهیم (ع) و دیگری از زمان پیامبر خاتم (ص) به ما رسیده است. دو روزی که مؤمنان با پوشیدن لباس های نو و پاکیزه به مساجد بزرگ رفته و با ایجاد تجمّع با شکوه از محضر پروردگارشان شکرگزاری نموده که به آنان لیاقت درک مقام ضیافت اللهی و لقاء اللهی را عطا نموده است. البته که عید واقعی روزی است که خداوند در آن روز نافرمانی نشود. [3]

اصناف مؤمنین در روز عید قربان

سه دسته از مردم در روز عید قربان به محضر باری تعالی شرفیاب می شوند و از خداوند خواسته های خویش را مسئلت می نمایند.

الف) طالبین

کسانی که خداوند را بخوبی شناخته اند و از اوصاف او به خوبی با خبرند. این دسته از افراد با قسم دادن خداوند به پیامبر و خاندان طیب و طاهرش و با ذکر اوصاف خداوند متعال خواسته های معنوی خویش را از خداوند درخواست می نمایند و از خداوند پاداش های چند برابر و بی شمار را می طلبند. [4]

ب) راغبین

این دسته از افراد به ضعف و گناهان کرده خویش آگاهند و به امید لطف و رحمت الهی پا به میدان قربانگاه و اقامه نماز عید گذاشته اند. این افراد آمیدی به اعمال و رفتار خویش نداشته و بجای آن تمام امیدشان به آمرزش و رحمت خداوند می باشد. این افراد تمام امیدشان بخداوند است و بر طرف کردن تمامی نیازشان را بخدا واگذارده اند. [5]

ج) راهبین

این افراد به گناهان و بدی هایی که نسبت به خود کرده اند اعتراف و اقرار می کنند و با توجه به عفو که خدا از مجرمان داشته است، امیدوارند. این افراد ترس سراسر وجودشان را فراگرفته و از ترس مجازات خداوند دست به دعا برداشته اند. [6]

اشارات عرفانی عید قربان

مناسک حجّ دارای اعمال متفاوتی می باشد از احرام و تلبیه [7] تا قربانی نمودن. همه این اعمال را باید بر اساس فقه و نظر مرجع تقلید انجام داد. یکی از این اعمال قربانی نمودن و نماز خواندن در روز عید قربان است که در این مقال بدنبال بررسی جنبه های معنوی و معرفتی عید قربان و مسائل پیرامون آن هستیم.

1- توجه به توحید و شکر الهی

الف) در تکبیرات روز عید

در روز عید قربان یکی از اعمال مستحبّ قبل و بعد از نماز عید، گفتن تکبیرات متعدد می باشد. [8] تکبیراتی که در آن از اعتقاد به توحید خداوند و شکر از نعمت های الهی سخن می گوید.

نزد اهل معرفت غایت توحید، نفی شرک نسبت به الله می باشد. این که شما برای خداوند متعال شریکی قائل نباشی و تمام نعمت ها را از آن او بدانی و توفیق شکر و حمد را نیز نعمتی بدانی که او به تو ارزانی داشته است، نهایت امری است که دین اسلام از ابتدای وجودش بدنبال آن بوده است و آن توحید افعالی و اوصافی خداوند متعال می باشد. پیامبر اکرم(ص) در روز حج بزرگ ندا سر می دادند که خدا و رسول بری هستند از مشرکان: **وَ أَذَاتٌ مِّنَ اللَّهِ وَ رَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ وَ رَسُولُهُ**. [9]

ب) در دعای هنگام ذبح قربانی همانگونه که تکبیرات نماز عید قربان ما را به وحدانیت الهی سوق می دهد، دعای هنگام ذبح قربانی نیز سرتاسر معارف توحیدی می باشد. در این دعا شما اقرار می نمایید که مشرک نیستید و تسلیم اوامر الهی هستید و عمل قربانی را برای رضای خداوند انجام می دهید. [10]

ج) در قنوت نماز عید قربان توجه به توحید و ذکر برخی از اوصاف باری تعالی و قسم دادن خداوند به پیامبر و خاندان طیب و طاهرش برای رسیدن به هر سعادت که ایشان داشته اند و رسیدن به مقام صالحین معارفی است که مؤمنین در دعای قنوت نماز عید قربان از خداوند می خواهند. [11]

2 - قربانی نمودن نفس
قربانی نمودن در روز عید قربان یکی از واجبات حج می باشد و حجّاج بیت الله الحرام برای قبولی اعمال حجّ خویش باید که حیوانی [12] را در راه خدا ذبح نمایند. و این عمل اگر از لحاظ معرفتی به آن نظر ببینیم در واقع نشانه قربانی خواسته ها و تمایلات نفسانی ای هست که در درون انسان ریشه دوانیده است که شما آن را در راه خدا ذبح می نمایید و آن را از خود جدا می نمایید.

انسان باید از خود که منشاء بزرگ شرک است بسوی خداوند هجرت نماید و حاجی طیّ مسیر و مشقّت های سفر را تحمل می نماید فقط برای رضای خدا تا بدرجات معنوی برسد و این حاصل نمی شود مگر آنکه دستورات عبادی حجّ را بطور صحیح و شایسته انجام دهد.

نقش قربانی تمایلات در مسیر خدایی شدن
شیطان دشمن قسم خورده انسان می باشد و تا آخرین لحظات عمر دنیا دست از دشمنی خویش بر نخواهد داشت و اگر انسان مسائل معنوی را به فراموشی بسپارد، و بطور خاص حاجی گمان کند که مصرف آمدن حج و قربانی کردن تمامی گناهانش پاک شده است در اشتباه محض می باشد. زیرا تا در بند خویشتن خویش و هواهای نفسانی خود باشد، نمی تواند از چنگال شیطان و نفس رهایی یابد. و کسی که از چنگال شیطان و نفسش رهایی نیابد نمی تواند جهاد فی سبیل الله و دفاع از حریم الله نماید. و کسی که نتواند برای خداوند قدمی بردارد، چگونه می تواند به لقاء الله برسد. [13] تا حج آنها حج ابراهیمی ابو الأنبیاء(ص) نباشد و حج محمدی(ص) نباشد مصداق این روایت خواهند شد که **وَ أَلَا مَا أَكْثَرَ الضَّحِيجَ وَ أَقْلَ الحَیِجِ**. چه بسیارند ناله و فریاد کنندگان، و چه اندکند حج گذاران. [14]

3 - نماز عید قربان، قیام لله است
برای خدا باید قیام نمود. و خداوند در قرآن کریم یک موعظه دارد: **قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَنِئِيكُمْ**; و فرادی، [15] برای خداوند قیام نمایید، چه بصورت اجتماعی و چه بصورت انفرادی قیام لله انجام دهید. انفرادی برای وصول به معرفت الله، اجتماعی برای وصول به مقاصد الله. قیام لله معرفت الله می آورد. معرفت الله نیز لقاء الله می آورد.

یکی از مصادیق قیام لله این است که با هم اختلاف نکنیم، و اختلافات جزئی را فدای حفظ وحدت جامعه اسلامی نماییم. از همین رو دستور داده اند که همگی در اجتماعی عظیم حضور بهم رسانید و نماز عید قربان را بخوانید. [16]

قیام لله فدایی برای الله می آورد. قیام لله فداکاری برای اسلام می آورد. همه چیز در این قیام لله است، و لهذا تنها موعظه الله ای که انتخاب کرده خدای تبارک و تعالی از بین موعظه ها ها همین موعظه است که **أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَنِئِيكُمْ**; و فرادی.

4 - تجمع دین و سیاست در عید قربان
امری که از دیرباز بین مردم رواج داشته است، جدایی دین از سیاست می باشد. البته که این امر توهمی بیش نیست و اسلام بصورت عملی آن را نفی می نماید. بعنوان مثال امام جماعت نماز عید قربان به ایراد دو خطبه بعد از نماز می پردازند که همچون

خطبه های نماز جمعه علاوه بر پرداختن به مسائل دینی و توصیه به رعایت تقوی از مشکلات و دردهای جامعه سخن و از مسئولین، مراعات حال ضعیفان جامعه را خواستارند.

امام سجاده(ع) در روز عید قربان از غصب خلافت سخن می گویند و از غارت این مقام از صاحبان اصلیش نزد خداوند شکایت می نمایند و این افراد غاصب را مورد لعن و نفرین قرار می دهند.

ایشان به بررسی وضع حاکم بر جامعه می پردازند، از جمله کنار گذاشتن قرآن، تغییر احکام، تحریف واجبات و سنت های پیامبر، که همگی این موارد دلالت بر توجه ایشان بر امور سیاسی جامعه در روز عید قربان که در ظاهر عیدی مذهبی می باشد؛ هست و این نشان دهنده توجه امامان ما به دین و سیاست توأمان با هم می باشد.[17]

کلام آخر

همانگونه که مشاهده نمودید، عید قربان، نماز عید قربان و قربانی کردن همگی بصورت مستقیم بنده را بسمت توحید می کشاند و از همینرو این عید را عید لقاء الله می شناسیم.

پی نوشت:

- [1] وسائل الشیعه، ج7، ص455.
- [2] بحارالانوار، ج87، ص348 و 349.
- [3] نهج البلاغه، حکمت 432.
- [4] فرازهای دوم و سوم دعای 48 صحیفه سجادیه.
- [5] فرازهای چهارم و پنجم دعای 48 صحیفه سجادیه.
- [6] فراز هفتم دعای 48 صحیفه سجادیه.
- [7] لبیک ها و تکبیرهای در زمان انجام حج را تلبیه گویند.
- [8] اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَ لِلَّهِ الْحَمْدُ اللَّهُ أَكْبَرُ عَلَى مَا هَدَانَا. اللَّهُ أَكْبَرُ عَلَى مَا رَزَقَنَا مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى مَا آبَلَانَا.
- [9] بخشی از آیه 3 سوره توبه: «در روز حج بزرگ از جانب خدا و پیامبرش به مردم اعلام می&rdm; شود که خدا و پیامبرش از مشرکان بیزارند».
- [10] انی وجهت وجهی للذی فطر السموات والارض حنیفاً وما انا من المشرکین ان صلواتی و محیای و مماتی لله رب العالمین لا شریک له و بذالک امرت وانا من المسلمین اللهم منک ولک.
- [11] مفاتیح الجنان، ص 431.
- [12] شتر، گاو، گاومیش، گوسفند یا بز.
- [13] صحیفه امام، ج19&rdm;، ص: 26
- [14] زندگانی حضرت سجاده و امام محمد باقر علیهما السلام (ترجمه جلد 46 بحار الأنوار)، ص: 182.
- [15] سوره سبأ، آیه 46.
- [16] امام سجاده علیه السلام می فرمایند: مسلمانان در این روز در نواحی مختلف زمین جمعند.(صحیفه سجادیه، دعای 48).
- [17] فراز نهم و دهم دعای 48 صحیفه سجادیه.

راسخون